

סנהדרין סד-ב

עניין: יצר הרע דערויות

רבי צדוק הכהן דובר צדק אחרי-מות אות ד' (סעי' ל)

ואין כאן מקומו. והנה ידוע כי ידיעת החכמה הוא מצד חשק ותאוה, וכמו שאמרו במדרש הנעלם פרשת חיי (קכח, ב. תולדות קלח, א) דגם לעתיד לא יתבטל יצר רע, דאי לאו יצר רע לא אשתכח חמידו דאורייתא. ועל זה אמרו (קדושין ל, ב) בראתי יצר רע בראתי תורה תבלין, פירוש ממש כמו תבלין שמתבל המאכל, עד שאותו מאכל נעשה טוב מאוד, כמו שאמרו ז"ל (בבראשית רבה ט, ז) על פסוק טוב מאוד זה יצר רע, כי שם כל חשקו ומאוויו וכח התאוה שבגופו בתולדה לחשוק בדברי תורה, כי באמת יש שם תאוה גדולה וחשק גדול לדעת עומק החכמות שלה, ואז נעשה מיצר רע יצר טוב, שנקרא גם כן יצר, רצה לומר חשק במוח ולב שלו. וזה שאמרו מה בין תלמידיו כו' ³⁹²

(שם סעי' מב)

כוכבים ומזלות, ביומא (סט, ב) שבטלו דעבודת כוכבים ומזלות שממנו נמשך פושעי ישראל בגופן ושרשן. מה שאין כן יצרא דערויות לא אשתכח ביעתא בת יומא, ופירשו הקדמונים תפילה, והיינו על דרך שכתבתי לעיל ממדרש הנעלם (תולדות קלח, א) דלא אשתכח חמידו דאורייתא, וכן לתפילה צריך חשק והשתוקקות, וזהו שורש אותו יצר בלבות בני ישראל, רק חמידו דאורייתא והשתוקקות לישועת ה'. ורק נביאי עכו"ם שרשם יצרא דזימה עצמו.

זוהר מדרש הנעלם

תולדות דף קלח ע"א

תאמר לחזירנא חכמי מחניתא חתערין להאי עניינא דילר הרע יתנשי מן עלמא צר הסיא שעתא לזיווגא ח"ל חיין הכי אלגטריך יצר הרע לעולם כמטרא לעולם דאלמלא יצר הרע חדותא דשמעתא לא ליהוי חבל לא מנוולה כקדמיתא למחטי צי' הס"ד (ישעיה י"א) לא ירעו ולא יחיתו בכל הר קדשי וגו'. אמר רבי שמעון

מים אדירים לרבי מנס מנדל משקלוב

אד"ז סוף דף רצד ע"ב ד"ה במתניתא דילן

האות והמופת מן המכחישים פמליא של מעלה והם עובדי ע"ז וש"ד וג"ע ממש, ומה שאינו חושב גם ג"ע שאינו צריך כי שמעתי מאדמ"ו הגאון ז"ל כך קבלה בידינו מן הגאונים איש מפי איש עד מרע"ה שכל ע"ז (ה"י) צריך עבודת דבר ערוה ולכן כתיב אצל כל ע"ז ויזנו אחר הבעלים וקם העם הזה וזנה, אך זה המדבר נסתרות ומגלה רזין

מהר"ל חידושי אגדות

אבל במתניתא תנא הנצמדים לבעל פועור כצמידים על ידי אשה, ביאור זה כי אין לישראל דביקות עם הע"ז לגמרי, וזה כי הע"ז אינו מכלל סדר המציאות כלל, אבל הע"ז דבר זה יוצא מכלל סדר המציאות ולכן נקרא ע"ז, ודבר זה תבין ממה שנקראת אלוהים אחרים שהם אחרים לעובדיהם. ובשביל זה תדע כי אי אפשר להיות כאן דביקות גמור, כי ישראל הם בעצמם מן עיקר המציאות, ולכן אי אפשר שיהיה לישראל אל דבר שהוא זר דביקת גמור כי הוא דבר שהוא חוץ ואחר לעובד. ומפני זה מדמה את דביקות הזה לצמידים שהם על ידי אשה, כי אין זה דבק גמור רק כל אחד ואחד עומד בפני עצמו, ואשה היא עיקר והצמידים טפילים אצלה ואין כאן חבור גמור. אבל הדביקות עם הש"י דביקות גמור לפי סדר המציאות, ולכן אמר ואתם הדבקים בה, וזהו דביקות ממש כמו שיש דביקות לאילן בעיקר שלו, כך יש דביקות לישראל בעיקר הכל הוא יתברך ויש להבין דברים אלו.

ביאורי הגר"א

על אגדות דרבב"ח

מבהמות ארץ, פי' שילמוד האדם מן הרשעים שדומין במעשיהם לבהמה, כמו שהם לומדים תמיד שלא לשם שמים בשקידה רבה, ככה תלמוד בלבב שלם לשם שמים, כי קשה לאדם מאוד לתלמוד בחפץ וחשק לשם שמים, כמו שאמרו (ברכות כח, ב) יהי רצון שיהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם, ואמר (שם) תדעו וכו' וזה אמרו ורהיט פרשא כו' ולא יכיל ליה, שהלומד לשמה קשה לו לתלמוד כל כך בשקידה רבה כנ"ל.

רמב"ם סוף הלכות איסורי ביאה (פכ"ב הכ"א)

שאלו גורמין גדולים והם מעלות של עריות. ולא ישב בלא אשה שמנהג זה גורם לטהרה יתירה. גדולה מכל זאת אמרו יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו בחכמה שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מן החכמה. ובחכמה הוא אומר אילת אהבים ויעלת חן רדיה ירווך בכל עת באהבתה תשנה תמיד: